

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فیش منبر

سیره رفتاری

حضرت زهرا سلام الله علیها

آیت الله اشتهاردی

↓ کانال فیش منبر و مرثیه درایتا ↓

<https://eitaa.com/fishemenbar>

<http://www.talabeyar.ir> = عرضه در سایت طلبه یار

نگاهی به سیره رفتاری حضرت زهرا (س)

اشاره:

سخن را از این جا آغاز می‌کنیم که طبق نقل جابر بن عبدالله انصاری، پیامبر اکرم (ص) فرمود: جبرئیل نزد من آمد و گفت: خداوند خطاب به

شما چنین فرمود: "یا أَحْمَدُ لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاكَ، وَ لَوْلَا عَلِيٌّ لَمَا

خَلَقْتُكَ، وَ لَوْلَا فَاطِمَةُ لَمَا خَلَقْتُكُمْ؛ ای احمد! اگر تو نبودی، موجودات را

نمی‌آفریدم، و اگر علی (ع) نبود، تو را نمی‌آفریدم، و اگر فاطمه (س)

نبود شما دو نفر را نمی‌آفریدم." ۱

نیز پیامبر (ص) فرمود: "رائحة الأنبياء رائحة السَّفَرَجَلِ، وَ رائحة الحُورِ

العَيْنِ رائحة الآس، وَ رائحة الملائكة رائحة الوردِ، وَ رائحة ابنتي فاطمة

الزَّهراء رائحة السَّفَرَجَلِ والآس والوردِ؛ بوی پیامبران همچون بوی "به"

است، بوی بانوان بهشت، همچون بوی درخت مورد (شبيه درخت انار

که برگ و گل خوشبو دارد) می‌باشد، بوی فرشتگان همچون بوی گل

سرخ است، و بوی دخترم زهرا (س) همچون بوی به و مورد و گل سرخ

است." ۲

این دو حدیث عمیق، حاکی از آن است که وجود مقدّس حضرت

زهرا(س) در جهان معنا و آشکار، عصاره نیکیها و ارزشهاست، و خوی و

سرشت و زیبایی ظاهر و باطن پیامبران، بانوان بهشت و فرشتگان، در

یکجا در وجود پربرکت حضرت زهرا(س) جمع است. بنابراین زندگی

در خشان او، سزاوار و شایسته است که الگوی زندگی انسانها شده تا

آنها به سعادت و پیروزی دو جهان نایل شوند، چنان که حضرت قائم آل

محمد (ص) او را الگو قرار داده و فرمود: **"وَفِي ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ لِي أَسْوَةٌ**

حَسَنَةٌ؛ زندگی دختر پیامبر (ص) (حضرت زهرا علیها السلام) الگوی

شایسته‌ای برای من است." ۳

بر همین اساس، نظر شما را به چند نمونه از سیره رفتاری آن بزرگ

بانوی تکرار ناپذیر تاریخ جلب می‌کنیم، تا درسهای سازنده‌ای فرا راه ما

باشد:

حمایت از پیامبر (ص) در خردسالی

پیامبر (ص) در مکه می‌زیست، هنوز به مدینه هجرت نکرده بود،

حضرت زهرا(س)، در آن هنگام خردسال بود، روزی یکی از مزدوران

مشرك به تحريك ابوجهل، با افكندن شكمبه گوسفند به طرف
پيامبر (ص) كه در سجده به سر مي برد، به آن حضرت اهانت كرد، و
همپالكي هاي او خنديدند، در اين هنگام كه هيچ كس جرئت دفاع از
پيامبر (ص) را در خود نمي ديد، حضرت زهرا (س) با شتاب خود را به
پيامبر (ص) رسانيد، شكمبه را به كنار انداخت، و با صلابت و شجاعت،
ابوجهل و مزدورانش را زير رگبار سرزنش خود قرار داد، و آنها را با
شمشير زبان، مجازات نموده و نفرين كرد. ۴

نيز در يكي از روزها فاطمه (س) در كنار كعبه بود، گروهی از مشركان
را در حجر اسماعيل ديد، هوشمندانه كنجكاوی كرد تا علت اجتماع آنها
را دريابد، چنين دريافت كه آنها با سه بت لات، عزی و منات پيمان
مي بندند تا به طور گروهی به پيامبر (ص) حمله کرده او را بکشند،
فاطمه (س) در حالی كه اشك از دیدگانش جاری بود، با شتاب به محضر
پدر آمد و توطئه مشركان را گزارش داد.

پيامبر (ص) از دخترش آب طلبيد و وضو ساخت و سپس كنار كعبه
رفت، هنگامی كه مشركان پيامبر را ديدند، به يكديگر گفتند: "اين

است که می‌آید... " آنها با دیدن چهره نورانی و شکوهمند پیامبر (ص) آن چنان سرافکنده و وامانده شدند که هیچ کدامشان جرئت دست درازی به سوی آن حضرت را نیافتند، پیامبر (ص) مشتی خاک از زمین برداشت و به صورت آنها پاشید و فرمود: "شَاهَتِ الْوُجُوهُ؛ زشت باد روی شما. " آن خاک به هر کدام از آنها رسید، در روز جنگ بدر به دست دلاور مردان اسلام هلاک شد. ۵

ارزش علم و آگاهی بخشی

حضرت زهرا (س) به علم و دانش و آگاهی بخشی، اهمیت بسیار می‌داد، و خود مخزن علم الهی بود، و اندوخته های علم لدنی و اکتسابی او در سطحی بود که امامان معصوم (ع) از آن استفاده می‌بردند، و از آن به عنوان "مصحف فاطمه" یاد می‌کردند^۶ در این راستا نظر شما را به حادثه جالب زیر که بیانگر جدیت حضرت زهرا (س) به آگاهی بخشی است جلب می‌کنیم:

روزی بانویی به محضر حضرت زهرا (س) آمد و عرض کرد: "مادر ناتوانی دارم که درباره نماز به احکام و مسائلی ناآگاه است، مرا نزد

شما فرستاده، تا آن احکام را از شما بپرسم. " فاطمه زهرا (س) فرمود:
پرس.

او ده سؤال، پشت سرهم پرسید و پاسخ آنها را دریافت کرد، آن‌گاه از
بسیاری سؤال خود شرم‌منده شد و عرض کرد: "ای دختر رسول خدا،
بیش از این شما را زحمت نمی‌دهم. " فاطمه (س) فرمود: آنچه نمی‌دانی
پرس، آیا شخصی را می‌شناسی که در برابر صد هزار دینار (مثقال طلا)
اجیر شود که فقط یک روز بار سنگینی را بالای بام ببرد، و اظهار
خستگی کند؟ او عرض کرد: نه. فاطمه (س) فرمود: "من نیز در پیشگاه
خدا اجیر شده‌ام که در برابر هر مسأله‌ای که می‌پرسی، و به تو پاسخ
می‌دهم، پاداش بسیار بگیرم که اگر بین زمین تا عرش را پر از گوهر
ناب کنند و به من بدهند باز ارزش آن پاداش، بیشتر است، بنابراین
من سزاوارتر از آن هستم که اظهار خستگی نکنم، من از پدرم رسول
خدا (ص) شنیدم که فرمود: علمای شیعه ما در قیامت به مقدار
علمشان و به اندازه تلاششان در راهنمایی مردم، پاداش می‌برند. " ۷

جدیت در حفظ حریم عفاف

روزی مرد نابینایی، پس از اجازه، به خانه فاطمه (س) آمد، پیامبر (ص) در آن جا حاضر بود، فاطمه (س) خود را از آن نابینا پوشانید و از او فاصله گرفت، پیامبر (ص) به او فرمود: "چرا از مرد نابینا فاصله گرفتی، با این که او تو را نمی بیند؟" فاطمه (س) پاسخ داد: "او اگر مرا نمی بیند من که او را می بینم، وانگهی او بو را استشمام می کند." رسول خدا (ص) به نشانه تصدیق گفتار فاطمه (س)، خطاب به او فرمود: "أَشْهَدُ أَنَّكَ بَصْعَةٌ مِّنِّي؛ گواهی می دهم که تو پاره تن من هستی." ۸

جلوهای از ایثار در خانه فاطمه (س)

نیازمندی گرسنه به محضر رسول خدا (ص) آمد، و تقاضای غذا کرد، کمبود غذا به گونه ای بود که در خانه فاطمه (س) جز اندکی از آن برای کودکانش نبود، حضرت علی (ع) شبانه آن نیازمند گرسنه را به خانه خود برد و ماجرا را به فاطمه (س) گفت. فاطمه و افراد خانواده اش همان اندک غذا را به آن میهمان فقیر دادند، و خود در تاریکی در کنار سفره، دهان خود را تکان می دادند تا فقیر گمان کند که آنها نیز همراه

او غذا می‌خورند، فقیر از آن غذا خورد و سیر شد و در حالی که گمان می‌کرد فاطمه (س) و افراد خانواده اش نیز سیر شدند، صبح آن شب، فاطمه و فرزندان‌ش همراه علی (ع) نزد پیامبر (ص) آمدند، پیامبر (ص) به چهره آنها که نشانگر گرسنگی آنها بود نگاه کرد و در حالی که خنده بر لب داشت، آیه نهم سوره حشر را، که در شأن آنها نازل شده بود، خواند: "وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ؛ آنان تهی‌دستان را بر خود مقدم می‌دارند، هر چند که خود به شدت در فشار گرسنگی و تهیدستی باشند." ۹

همسرداری حضرت زهرا (س) و کمال رضایت علی (ع) از او

پیامبر هنگام عروسی زهرا (س) به او فرموده بود: "دخترم! با همسرت رفتار نیکو کن، و در هیچ کاری از دستورش سرپیچی نکن." این سخن همواره آویزه گوش حضرت زهرا (س) بود، او حدود نه سال که همسر علی (ع) بود، هرگز علی (ع) را ناخشنود نکرد، بلکه همواره مایه نشاط و خشنودی علی (ع) می‌شد، و اندوه علی (ع) با دیدار حضرت زهرا (س) بر طرف می‌گشت، در این راستا، حضرت علی (ع) می‌فرماید:

"سوگند به خدا من زهرا(س) را تا آن هنگام که خداوند او را به سوی خود برد، خشمگین نکردم، او نیز مرا خشمگین نکرد، و هیچ گاه موجب ناخشنودی من نشد... من هرگاه به چهره زهرا(س) نگاه می کردم، هرگونه غم و اندوه از من برطرف می شد." ۱۰

روزی پیامبر(ص) از علی(ع) پرسید: "زهرا(س) را چگونه همسری یافتی؟" علی(ع) در پاسخ عرض کرد: "نِعْمَ الْعَوْنُ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ؛ او را در راستای اطاعت خداوند یآوری نیکو یافتم." ۱۱

بی توقّعی زهرا(س) از همسرش علی(ع) در حدّی بود که در طول نه سال زندگی مشترک همسری، حتی برای یک بار، تقاضای مادّی از علی(ع) نکرد، روزی به خانه حضرت زهرا(س) غذا نرسید، حضرت زهرا(س) اندوخته غذایی خود را به کودکان گرسنه اش داده بود، و خود شب را گرسنه تر از آنها به سر برد، علی(ع) بامداد آن شب، از حضرت زهرا(س) تقاضای غذا کرد، حضرت زهرا(س) ماجرا را به عرض علی(ع) رسانید، علی(ع) فرمود: "در چنین وضعی چرا به من نگفتی تا به جستجوی غذا پردازم؟" فاطمه(س) در پاسخ گفت: "انّی لَأَسْتَحْيِي

مِنْ إِبْرَاهِيمَ أَنْ تَكَلِّفَ نَفْسَكَ مَا لَا تُقَدِّرُ عَلَيْهِ؛ من از خدایم شرم کردم که

موجب شوم تا شما خود را در فشار قرار دهی، و بر چیزی که مقدورت نیست، خود را به زحمت افکنی. " ۱۲

دخالت در امور سیاسی

حضرت زهرا (س) به جهان بینی وسیع اسلام، آگاهی و توجّه کامل داشت، و می‌دانست که بخش وسیعی از اسلام، امور سیاسی است، از این رو به طور جدّی و عمیق، در آن دخالت می‌کرد، مسأله امامت و رهبری، از ارکان اصلی سیاست اسلامی است، آن حضرت برای اثبات امامت و رهبری امیر مؤمنان علی (ع) تا پای جان ایستادگی کرد، و در این راستا به شهادت رسید، هر فراز از خطبه و گفتار مختلف او در این مورد، بیانگر بینش سیاسی او در سطح بسیار عالی و ژرف است. حتی بخشی از وصیّت او جنبه سیاسی دارد و یک نوع مبارزه با خودکامگان تیره‌دل، برای اثبات رهبری حقّ است. و حتّی در یک احوال‌پرسی ساده، مسائل سیاسی را مطرح می‌کرد؛ به عنوان مثال: یک روز از روزهای آخر عمر زهرا (س)، اُمّ سَلَمَه (یکی از همسران پیامبر) برای احوال‌پرسی به

بالبین حضرت زهرا (س) آمد و عرض کرد: "حالت چطور است؟! " حضرت زهرا (س) در پاسخ فرمود: "أَصْبَحْتُ بَيْنَ كَمَدٍ وَ كَرْبٍ؛ فَقَدِ النَّبِيَّ وَ ظَلَمِ الْوَصِيَّ، هُتِكَ وَاللَّهِ حِجَابُهُ، مَنْ أَصْبَحَتْ إِمَامَتُهُ مُقْتَضِبَةً عَلَى غَيْرِ مَا شَرَعَ اللَّهُ...؛ صبح کردم در حالی که در میان حزن شدید و اندوه بزرگ

هستم، از یک سو جدایی و فراق پیامبر (ص)، و از سوی دیگر ظمی که به وصی او علی (ع) روا داشتند، به طوری که حریم حرمتش دریده شد، و به رغم قرآن و سنت پیامبر (ص) مقام امامتش ربوده شد، و کینه‌های به جا مانده از جنگ بدر و احد را آشکار ساختند، بندهای ایمانشان برید، و در نتیجه به جای یاری علی (ع) به سوی دیگران رفتند... " ۱۳

پاورقی‌ها:

- (۱) علامه شیخ عبدالله بحرانی، عوالم العلوم، ج ۱، ص ۲۶؛ شیخ علی نمازی، مستدرک سفینه البحار، ج ۳، ص ۳۳۴؛ مولی ابوالحسن فاضل مرندی، مجمع النورین و ملتقى البحرين، ص ۱۸۷.
- (۲) علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۲، ص ۱۷۷.

٣ (همان، ج ٥٣، ص ١٨٠.

٤ (الشَّيخ محمد الجُعفي، صحيح بخارى، ج ٥، ص ٨.

٥ (الشَّيخ محمد بن علي بن شهر آشوب، مناقب آل ابيطالب، ج ١،
ص ٧١.

٦ (اصول كافي، ج ١، ص ٢٤٠ - ٢٤٢.

٧ (زين الدين علي بن احمد عاملي، شهيد ثاني، مُنية المريدي، ص ٢.

٨ (علامه مجلسي، بحار الانوار، ج ٤٣، ص ٩١.

٩ (علامه طبرسي، مجمع البيان، ج ٩، ص ٦٠.

١٠ (علي بن عيسى اربلي، كشف الغمّه، ج ١، ص ٤٩١ و ٤٩٢.

١١ (علامه مجلسي، بحار الانوار، ج ٤٣، ص ١١٧.

١٢ (علي بن عيسى اربلي، كشف الغمّه، ج ٢، ص ٢٧ و ٢٨.

١٣ (علامه مجلسي، بحار الانوار، ج ٤٣، ص ١٥٦ و ١٥٧.

کلمات کلیدی: